GEMEENTE ENSCHEDE

Voorstel Gemeenteraad A

Onderwerp	Intrekken Referendumverordening Enschede 2024		
Portefeuillehouder	M. (Mart) van Lagen (CDA)		
Organisatieonderdeel		Aangeboden aan Raad	------ 2025
Stuknummer (invulling door Griffie)		Corsanummer	2500008961

Wij stellen u voor te besluiten om:

1. de Referendumverordening Enschede 2024 in te trekken
2. dit besluit op de gebruikelijke wijze te publiceren zodat zij in werking treedt op de dag na publicatie van dit besluit
3. bij publicatie van dit besluit de Referendumcommissie op te heffen en de benoeming van de volgende leden van de Referendumcommissie in te trekken:
   • Drs. Suzan Mathijssen
   • Prof. Dr. René Torenvlied
   • Mr. Wouter van de Wetering

Inleiding en voorgeschiedenis
In 2024 heeft de gemeenteraad van Enschede vanuit een initiatiefvoorstel de Referendumverordening Enschede 2024 vastgesteld. In deze verordening staat dat de Referendumcommissie verantwoordelijk is voor het evalueren van elk referendumproces (art.17 van de Referendumverordening). De Referendumcommissie heeft de evaluatie van het referendumproces over de gewijzigde vaststelling bestemmingsplan ‘’Recreatiepark Rutbeek’’ met een begeleidende brief dd 27 februari 2025 aan de gemeenteraad aangeboden.

De commissie heeft in de evaluatie een aantal zeer zwaarwegende aandachtspunten benoemd waaruit naar voren is gekomen dat de Referendumverordening een aantal belangrijke hiaten, onduidelijkheden en tegenstrijdigheden kent.

De door de commissie benoemde aandachtspunten vragen om een grondige herziening van de verordening. De raad heeft eerder al aangegeven binnen welke contouren een dergelijke herziening zou moeten plaatsvinden. In de raadsvergadering van 10 juni 2024 heeft de raad unaniem een initiatiefvoorstel aangenomen waarmee een wijziging van de referendumverordening heeft plaatsgevonden vanuit het oogpunt van de doelen die de raad met de referendumverordening nastreeft, zoals goed bestuur, de juridische kwaliteit en een redelijke werkbare en haalbare toepassing van de verordening.
Het initiatiefvoorstel gaf ook aan dat de raad kan overwegen om de referendumverordening geheel in te trekken. Dit alternatief werd op dat moment niet wenselijk gevonden zolang het inleidend verzoek rond Het Rutbeek zou spelen.

Op 13 maart 2025 heeft de kamer Bestuur en Middelen de evaluatie van de Referendumcommissie besproken. Deze behandeling en de zwaarwegende aandachtspunten uit het rapport geven aanleiding om de Referendumverordening Enschede 2024 in te trekken.

Referendumcommissie
Op grond van de Referendumverordening Enschede 2024 en gelet op de Gemeentewet heeft de raad op 25 maart 2024 besloten een Referendumcommissie in te stellen.

Voor de samenstelling van deze commissie zijn de volgende personen bij acclamatie benoemd tot tijdelijk lid van de Referendumcommissie:
• Drs. Suzan Mathijssen
• Prof. Dr. René Torenvlied
• Mr. Wouter van de Wetering
Deze benoeming en het instellen van de Referendumcommissie moet na het intrekken van de Referendumverordening ook worden ingetrokken cq opgeheven via het raadsbesluit.

Publieksvriendelijke samenvatting
De gemeenteraad heeft vastgelegd dat er een integrale evaluatie komt van het referendumproces over de gewijzigde vaststelling bestemmingsplan ‘’Recreatiepark Rutbeek’’ en dat de ervaringen daarbij met het lopende initiatief in die evaluatie nauwgezet worden betrokken. De Referendumcommissie heeft de evaluatie van het referendumproces aan de gemeenteraad aangeboden en de raadsbehandeling geeft aanleiding om de bestaande Referendumverordening Enschede 2024 in te trekken.

Argumenten
De referendumcommissie heeft in zijn evaluatie de raad meegegeven dat de inzet van het referendum als aanvullend instrument goed bestuur niet altijd hoeft te bevorderen.
Goed bestuur betekent immers ook: voortvarend, zorgvuldig en betrouwbaar bestuur. In het verslag van de referendumcommissie is ook aangegeven dat het indienen van een inleidend verzoek tot het houden van een referendum, een blokkade kan opwerpen voor besluitvorming over het onderwerp van het referendum. Wanneer er verschillende inleidende verzoeken tegelijkertijd zouden lopen, kan besluitvorming op een aantal belangrijke vraagstukken worden vertraagd.

Daarnaast kan de uitkomst van een referendum die van wettelijk vereiste, en inmiddels doorlopen, participatietrajecten doorkruisen. Wanneer de uitkomst van het referendum dan geen acht zou slaan op eerder zorgvuldig afgewogen belangen, kan een situatie ontstaan waarin de gemeente onrechtmatige besluitvorming zou kunnen worden verweten.

De inzet van het referendum als aanvullend instrument kan daarnaast, mogelijk ten onrechte, (grote) verwachtingen scheppen bij indieners, inwoners en andere belanghebbenden. Als die verwachtingen vervolgens niet kunnen worden vervuld, kan dit het vertrouwen in het democratisch proces beschadigen.

De gemeenteraad zal ook de kosten van een referendum moeten betrekken in de afweging over de (inhoud van de) referendumverordening. De capaciteitskosten en de kosten van het houden van een referendum zijn aanzienlijk, van de aanvraag van het inleidend verzoek tot aan het houden van het referendum zelf. Daar komen bovendien nog de indirecte kosten bij die hierboven zijn genoemd: de financiële gevolgen van het aanhouden van besluitvorming op belangrijke dossiers en mogelijke schadeplichtigheid van de gemeente.

Risico’s
De ervaringen die de referendumcommissie met het verslag onder de aandacht van de raad heeft gebracht, zijn voortgekomen uit ervaringen met één inleidend verzoek. Mocht de betreffende verordening niet worden ingetrokken en op het moment dat er verschillende inleidende verzoeken gelijktijdig zouden lopen, komt de redelijke, werkbare en haalbare toepassing van de verordening onder nog grotere druk te staan. Dit maakt het des te urgenter dat de raad, als opdrachtgever, goed nadenkt over de relatieve hoge kosten en opbrengsten die verbonden zijn aan het referendum als aanvullend instrument in de lokale democratie van Enschede.

Kosten en financiële dekking van het voorstel
Het vaststellen van deze wijzigingen heeft geen financiële consequenties.

Afweging en alternatieven
Zoals vastgesteld in het raadsbesluit dd 10 juni 2024 kan de raad een bijgestelde Referendumverordening vaststellen na behandeling van de evaluatie. Dit is niet wenselijk gelet op de in het rapport opgenomen zwaarwegende aandachtspunten.

Participatie
Tijdens de evaluatie heeft de referendumcommissie gesproken met de indiener van het inleidend verzoek: Actiegroep ‘Behoud het Rutbeek’ en de ervaringen meegenomen in zijn rapport.

Communicatie
Het besluit tot intrekking wordt na vaststelling bekendgemaakt op www.overheid.nl

Bijlagen
- raadsbesluit
- Evaluatierapport Referendumproces Rutbeek dd 27 februari 2025